

## ЭРТА ТУҒРУҚЛАР КЕЛТИРИБ ЧИҚАРАДИГАН ИЖТИМОЙ МУАММОЛАР

Аннакулов Камол Хасанович

“Оила ва гендер” илмий-тадқиқот институти лойиҳа катта илмий ходими.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13895167>

**Аннотация.** Ушбу мақолада эрта туғруқларнинг жисмоний, психологик ва ижтимоий оқибатлари таҳлил қилинган. Ёш қизларнинг эрта ҳомиладорлик оқибатида таълимдан ажралишлари, иқтисодий имкониятларини йўқотишлари ва ижтимоий изоляцияга учраши каби муаммолар ёритилган. Шунингдек, эрта туғруқларнинг болалар ва жамият учун салбий таъсири ҳамда бу муаммоларни камайтириши учун давлат ва халқаро даражадаги чора-тадбирлар ҳақида маълумот берилган.

**Калим сўзлар:** Эрта туғруқ, ижтимоий муаммолар, жисмоний саломатлик, психологик оқибатлар, таълимдан ажралиш, иқтисодий имкониятлар, ижтимоий изоляция.

## SOCIAL PROBLEMS CAUSED BY EARLY BIRTH

**Abstract.** This article analyzes the physical, psychological, and social consequences of early childbirths. It highlights issues such as young girls dropping out of school due to early pregnancy, losing economic opportunities, and facing social isolation. Additionally, it discusses the negative effects of early childbirth on children and society, as well as measures taken at the state and international levels to address these issues.

**Keywords:** Early childbirth, social problems, physical health, psychological consequences, dropping out of school, economic opportunities, social isolation.

## СОЦИАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ, ВЫЗВАННЫЕ РАННИМ РОЖДЕНИЕМ

**Аннотация.** В данной статье рассматриваются физические, психологические и социальные последствия ранних родов. Анализируются проблемы, связанные с тем, что ранняя беременность ведет к отрыву девочек от учебы, потере экономических возможностей и социальной изоляции. Также обсуждается негативное воздействие ранних родов на детей и общество в целом, а также меры, предпринимаемые на государственном и международном уровнях для решения этой проблемы.

**Ключевые слова:** Ранние роды, социальные проблемы, физическое здоровье, психологические последствия, отрыв от учебы, экономические возможности, социальная изоляция.

**Кириш.** Эрта туғруқлар жаҳон миқёсидаги жиддий ижтимоий-иқтисодий муаммолардан бири бўлиб, асосан ривожланаётган давлатларда кенг тарқалган. Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти (WHO) маълумотларига кўра, ҳар йили тахминан 16 миллион ёш қиз 18 ёшга етмасдан ҳомиладор бўлади. Уларнинг аксарияти Жанубий Осиё, Субсахара Африкаси ва Лотин Америкаси мамлакатларида истиқомат қилади. Бундай ҳолатлар жамиятнинг турли жабҳаларига салбий таъсир кўрсатиб, ёш оналарнинг соғлиғи ва ижтимоий ҳолатига жиддий зарар келтиради.

Дунёда ҳар йили 15-19 ёшдаги 2 миллиондан ортиқ қизлар хавфли туғруқ жараёнларини бошдан кечиришади, бу эса жисмоний ва психологик оқибатларга олиб келади. Жаҳон статистикаси шуни кўрсатадики, эрта ҳомиладорлик ёки туғруқ ёш оналар ўртасида ўлим сабаблари орасида муҳим омил ҳисобланади. Африка қитъасида ёш оналарнинг ҳомиладорлик ёки туғруқ пайтида вафот этиши ҳолатлари жуда юқори даражада сақланиб қолмоқда.

Эрта туғруқларнинг ижтимоий таъсири ҳам жуда жиддий. Ёш қизлар таълим олиш имкониятларини йўқотишади, иқтисодий ривожланишдан четда қолишади ва ўз шахсий ривожланишларига халақит берадиган ижтимоий изоляцияга учрайдилар. Бу ҳолат, айниқса, камбағал оилаларда кучли намоён бўлади, чунки уларнинг қизлари эрта ёшда турмуш қуришга мажбур бўлади ёки ҳомиладорликка дуч келади.

БМТ ва Жаҳон банки каби халқаро ташкилотлар маълумотларига кўра, эрта туғруқларнинг олдини олиш учун таълим ва хабардорлик дастурларини кенгайтириш, ёш қизлар ва уларнинг ота-оналари учун махсус дастурларни жорий қилиш муҳимдир.

Давлатлар ва халқаро ҳамжамиятлар ёш қизларни ҳимоя қилишга қаратилган чоратadbирларни кучайтириш орқали бу муаммони ҳал этишга интилишлари лозим.

### **Жисмоний ва психологик оқибатлар**

*Жисмоний соғлиққа хавфлар.* Ёш қизларда туғруқ асоратиларини ошиши жисмоний ривожланишнинг етарлича тугалланмаганлиги билан боғлиқ. Кўп ҳолларда, ҳомиладорлик ва туғруқ вақтида қизларда нафас йўллари инфекциялари, гипертония, ва ўсма каби саломатлик муаммолари юзага келиши мумкин. Дунёдаги туғруқлар давомида содир бўладиган ўлим ҳолатларининг катта қисми ёш оналар ҳиссасига тўғри келади.

Тадқиқотлар шуни кўрсатадики, 15 ёшдан кичик қизларда туғруқ пайтида асоратлар билан боғлиқ ўлим хавфи каттадир.

*Психологик оқибатлар.* Эрта туғруқлар психологик жиҳатдан ҳам оғир оқибатларга олиб келиши мумкин. Ёш қизларда ўзини яккаланган ҳис қилиш, депрессия, стресс, ва ўз-

ўзини паст баҳолаш ҳолатлари кўп учрайди. Бундай ҳолатлар жамият томонидан ёки оилавий босим билан боғлиқ бўлиб, ёш қизларда руҳий зўриқишга олиб келади. Ҳозирги кунда психологик муаммолар ёш оналарнинг ривожланишига катта тўсиқ бўлиб қолмоқда.

### **Ижтимоий муаммолар**

*Таълимдан ажралиш ва иқтисодий имкониятларнинг йўқолиши.* Эрта ҳомиладорликнинг ижтимоий оқибатлари кўпинча қизларнинг таълимдан ажралишидир.

Кўпгина ёш оналар мактабни ташлаб кетишга мажбур бўлади, бу эса уларнинг келажакда иқтисодий имкониятларини чеклайди. Таълимсиз қолган ёш аёллар меҳнат бозорида ўз ўрнини топа олмай, кам иш ҳақи тўланадиган ёки норасмий ишларда ишлашга мажбур бўлишади. Бу ҳолат уларнинг иқтисодий мустақиллигига жиддий таъсир кўрсатади ва бундай ҳолат жамиятда камбағаллик даражасининг ошишига ҳам сабаб бўлиши мумкин.

*Ижтимоий изоляция ва гендер тенгсизлиги.* Эрта туғруқлар кўпинча қизларни ижтимоий изоляцияга олиб келади. Ёш она боласи билан жамиятдан узилиб, ижтимоий фаолликда қатнашолмай қолиши мумкин. Бу ҳолат уларнинг ижтимоий ривожланишига салбий таъсир кўрсатади. Шу билан бирга, ёш қизларнинг эрта ҳомиладорлиги гендер тенгсизлигини кучайтиради, чунки кўпинча қизлар эркаклар назоратида бўлиб қолади ва ўз шахсий ривожланиши учун имкониятлардан маҳрум бўлади.

*Болаларга салбий таъсир.* Эрта туғруқларда дунёга келган болалар ҳам кўпгина ижтимоий ва иқтисодий қийинчиликларга дуч келишади. Улар камбағаллик шароитида туғилиб, етарли таълим ва соғлиқ хизматларидан фойдалана олмасликлари мумкин.

Болалар орасида жисмоний ва руҳий ривожланиш муаммолари юқори бўлиб, бу ҳолат уларнинг келажакдаги имкониятларини ҳам чеклайди.

### **Давлат ва халқаро даражадаги чоралар**

*Қонунчилик ва сиёсат.* Кўпгина давлатларда эрта туғруқлар билан курашиш учун қонунчилик асосида чоралар кўрилади. Турли давлатлар 18 ёшгача бўлган қизлар учун ҳомиладорликни тақиқлаш ва уларнинг таълим олишига кафолат бериш учун махсус қонунлар жорий қилади. Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти ва БМТнинг болалар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисидаги қонунлари ёш қизларни ҳимоя қилишда муҳим аҳамият касб этади.

*Таълим ва хабардорликни ошириш.* Таълим эрта туғруқлар муаммосини ҳал қилишнинг энг самарали воситаларидан биридир. Қизларни таълим билан таъминлаш орқали уларнинг эрта ҳомиладорликдан қочишига ёрдам бериш мумкин. Бундан ташқари,

жамиятда хабардорликни ошириш, жинсий тарбия ва репродуктив соғлиқ бўйича дастурлар ёш қизларнинг ўз саломатликларига эътиборини оширишга ёрдам беради.

*Иқтисодий қўллаб-қувватлаш.* Ёш оналарни иқтисодий қўллаб-қувватлаш дастурлари эрта туғруқларнинг ижтимоий оқибатларини юмшатишда муҳим рол ўйнайди.

Касб-хунар ўргатиш, иш билан таъминлаш ва ижтимоий ёрдам дастурлари орқали ёш она ва болаларнинг иқтисодий ҳолатини яхшилаш мумкин. Бунда микрокредитлар, махсус таълим дастурлари ва иш билан таъминлаш чоралари самарали бўлиши мумкин.

### **Хулоса**

Эрта туғруқлар нафақат жисмоний ва психологик саломатликка салбий таъсир кўрсатади, балки жамият учун ҳам катта ижтимоий-иқтисодий муаммоларни келтириб чиқаради. Жаҳон миқёсидаги тадқиқотлар ва статистик маълумотлар шуни кўрсатадики, ёш оналар ўз соғлиқларига, таълим олиш имкониятларига ва ижтимоий фаолиятларига салбий таъсир кўрсатувчи турли асоратлар билан юзма-юз келади. Ёш қизларнинг мактаб таълими ва касбий ривожланишдан узилиб қолиши келажакда уларнинг иқтисодий мустақиллигига салбий таъсир қилади.

Ижтимоий жиҳатдан эрта туғруқлар кўпинча гендер тенгсизлигини кучайтиради ва ёш қизларни ижтимоий изоляцияга олиб келади. Бу ҳолат оилалардаги ролларнинг номуносиблигини кучайтириб, қизларнинг шахсий ривожланишига тўсиқ қўяди. Эрта туғруқларнинг натижасида туғилган болалар ҳам саломатлик, таълим ва ижтимоий хизматларга етарли даражада эга бўлмасликлари мумкин, бу эса уларнинг келажакдаги имкониятларини чеклайди.

Эрта туғруқлар билан боғлиқ муаммоларни ҳал қилиш учун таълим ва хабардорликка алоҳида эътибор бериш зарур. Ёш қизларга ҳомиладорликнинг салбий оқибатлари ҳақида маълумот бериш, уларни таълим олиш ва ривожланиш имкониятларини яхшилаш муҳим аҳамиятга эга. Бунда мактаблар ва жамоат ташкилотлари ёш қизлар ва уларнинг оилаларига махсус тарғибот тадбирлари ўтказиб, эрта ҳомиладорликни олдини олишда муҳим роль ўйнайди.

Давлат ва халқаро ташкилотлар томонидан ёш оналар учун қўллаб-қувватлаш дастурларини жорий қилиш, уларнинг таълим ва иқтисодий мустақиллик имкониятларини яхшилашга қаратилган сиёсатлар ишлаб чиқиши зарур. Микрокредитлар, касбий таълим ва ижтимоий хизматлар орқали ёш она ва болаларнинг иқтисодий ҳолатини яхшилаш имконияти уларнинг келажакдаги таъминлашда муҳим ўрин тутади.

Эрта туғруқлар билан боғлиқ ижтимоий муаммоларни бартараф этиш жамият ривожига ва барқарорлигига катта ҳисса қўшади.

## REFERENCES

1. World Health Organization (2021). Adolescent Pregnancy. Geneva: WHO. Retrieved from: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/adolescent-pregnancy>
2. United Nations Population Fund (2020). Child Marriage and Pregnancy. New York: UNFPA. Retrieved from: <https://www.unfpa.org/child-marriage>
3. United Nations Children's Fund (2022). The State of the World's Children: Adolescents and Early Childbirth. New York: UNICEF. Retrieved from: <https://www.unicef.org/reports/state-worlds-children-2022>
4. Girls Not Brides (2021). The Global Partnership to End Child Marriage. London: Girls Not Brides. Retrieved from: <https://www.girlsnotbrides.org/about-child-marriage/>
5. World Bank (2020). Early Childbirth and Its Social and Economic Impacts. Washington DC: World Bank. Retrieved from: <https://www.worldbank.org/en/topic/gender/publication>
6. International Center for Research on Women (2021). The Consequences of Early Childbirth: Social, Economic, and Health Impacts. Washington DC: ICRW. Retrieved from: <https://www.icrw.org/research-publications/>
7. United Nations Development Programme (2022). Addressing Early Childbirth and Gender Inequality. New York: UNDP. Retrieved from: <https://www.undp.org/publications>
8. Abduramanov X.X., Xonto'rayev B., Zokirov Sh. "Erta turmush va erta tug'ruq holatlari:muammo va yechimlar" [Matn]: uslubiy qo'llanma. – Toshkent: "Mahalla va oila nashriyoti", 2021. – 84 b.
9. Abdurmanov X.X., Sodiqova Sh.M. Abdusamatov X.U. Erta turmush barchaga tashvish (Matn): uslubiy qo'llanma. – Toshkent: "Mahalla va oila nashriyoti", 2022. – 32 b.
10. Abdusamatov X., Alimjanova D., Dehqonov Sh. Erta turmush: yeti o'lchab, bir kesing... - Toshkent: "Mahalla va oila nashriyoti", 2022. – 48 b.
11. Rustamov J. I. VOYAGA YETMAGANLAR O 'RTASIDA ERTA NIKOHLARNING OLDINI OLISH BO 'YICHA XORIJ TAJRIBALARI //Current approaches and new research in modern sciences. – 2024. – T. 3. – №. 3. – C. 18-26.
12. Jakhongir R. CAUSES OF EARLY MARRIAGES AND EARLY BIRTHS AND THEIR CONSEQUENCES //Open Access Repository. – 2023. – T. 4. – №. 03. – C. 99-104.

13. Xudaybergenovich A. X., Ikrom o'g'li R. J. OLIY O 'QUV YURTI TALABALARIDA NIKOHGACHA BO 'LGAN XULQ-ATVOR VA OILA QURISHNING O 'ZIGA XOSLIGI//TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2024. – T. 4. – №. 5. – С. 170-176.
14. Abduramanov, X. X., & Bakieva, I. A. (2018). Peculiarities of Employment of Population in Ferghana Region. *Economics and Innovative Technologies*, 2018(3), 8. 33. Abduramonov X. Ўзбекистон Республикасида янги демографик вазиятнинг шаклланиш хусусиятлари //Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar. – 2013. – №. 3. – С. 22-31.
15. Abduramonov, X. (2012). Аҳоли кексайиш даражасининг шаклланиш механизмлари ва кўрсаткичлари. *Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar*, (2), 299-310.
16. Абдураманов Х. Ўзбекистон Республикасида демографик ривожланишнинг кўп омилли таҳлили ва истиқбол кўрсаткичлари //Экономика И Образование. – 2020. – Т. 1. – №. 2. – С. 137-142.
17. Абдураманов Х.Х. Демографик жараёнлар хавфсизлиги концепцияси. “Иқтисодийetni модернизациялаш ва диверсификациялаш жараёнида ишлаб чиқариш харажатларини камайитиришнинг методологик асослари”. Республика илмий-амалий анжумани материаллари. – Тошкент, 2018. – 248-250.
18. Абдураманов Х.Х. Демографик жараёнларни давлат томонидан тартибга солиш механизмини шакллантириш. «Иновацион ва рақамли иқтисодиёт шароитида хизмат кўрсатиш соҳасини ривожлантириш муаммолари» мавзусидаги халқаро илмий-амалий анжуман материаллари тўплами. – Самарканд, 2020. – 8-11-б.
19. Абдураманов Х.Х. Демографик хавфсизликни таъминлашнинг ташкилий механизмлари. “Фаол инвестициялар ва ижтимоий ривожлантиришнинг долзарб масалалари” мавзусидаги халқаро илмий-амалий конференция илмий мақолалар ва материаллари тўплами. – Андижон, 2019. – 21-25 б. Available from: <https://www.researchgate.net>
20. Абдураманов Х.Х. Демография соҳасида миллий манфаатларни ҳимоя қилишнинг устувор йўналишлари. “Тизимли тадқиқотлар” илмий-таҳлилий журнал. №1. – Тошкент, 2020. – 101-111 б. Available from: <https://www.researchgate.net>
21. Абдураманов Х.Х. Классификация угроз экономической безопасности связанных с демографическими проблемами. *Proceedings of the 4th International Scientific and Practical Conference «Scientific Research in XXI Century»*. Ottawa. 2020. - P.21-26.

22. Абдураманов Х.Х. Қишлоқ жойларида норасмий иш билан бандликни тартибга солиш. Ўзбекистон Республикаси ҳаракатлар стратегияси: макроиктисодий барқарорлик, инвестицион фаоллик ва инновацион ривожланиш истикболлари. Илмий маъруза ва мақолалар тўплами. – Тошкент, 2019. – 48-55.
23. Абдураманов Х.Х. Социальная защита престарелых: на примере Республики Узбекистан. Проблемы современной экономики. №2 (58), 2016. Available from: <http://m-economy.ru/art.php?nArtId=5802>
24. Абдураманов Х.Х. Яшил иш ўринларини ташкил этиш йўналишлари. «Минтака аҳолисининг бандлигини таъминлаш ва фаровонлигини яхшилаш: ҳозирги аҳволи, муаммолари ва тараққиёт стратегияси». Республика илмий-амалий конференцияси материаллари. Нукус, 2018. – 264-265 б.
25. Khudaybergenovich, A. H. (2018). Demographic Development Tendencies of the Family in Uzbekistan.
26. Abduramanov K. K. Ways Of Improving Social Support Of The Aged Population In The Conditions Of Senility Tendency Deepening //European Journal of Business and Economics. – 2010. – Т. 1. DOI: <https://doi.org/10.12955/ejbe.v1i0.80>
27. Abduramanov K. K., Ibragimov L. Z. Regional characteristics of demographic development in the republic of uzbekistan //SEA: Practical Application of Science. – 2015. – Т. 3. – №. 1.
28. Абдураманов Х. Ўзбекистон Республикасида демографик ривожланишнинг кўп омилли таҳлили ва истикбол кўрсаткичлари //Экономика И Образование. – 2020. – Т. 1. – №. 2. – С. 137-142.
29. Abduramonov X. Аҳоли кексайиш даражасининг шаклланиш механизмлари ва кўрсаткичлари //Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar. – 2012. – №. 2. – С. 299-310.
30. Абдураманов Х. Классификация угроз экономической безопасности связанных с демографическими проблемами //InterConf. – 2020.
31. Abduramanov K., Dekhkanov S. Experience of foreign countries in the prevention of early marriage and early childbirth //InterConf. – 2021.
32. Abduramanov X.X. O'zbekistonda tashkillashtirilgan migratsiya jarayonlarining tahlili. Ўзбекистон республикасини ривожлантириш стратегиясининг янги босқичида инсон омили ва манфаатлари: халқаро амалиёт ва Ўзбекистон тажрибаси. Илмий-амалий конференция материаллари тўплами.—Тошкент, 2019. – 157-159.